

krakom ho neúprosne vytlačala z jeho pozícií. Súčasný rozvoj vied robí zástancom náboženstva vážne starosti. Ako by aj nie, veď obraz sveta, ktorý umožňujú vytvoriť najnovšie poznatky vied, ani v najmenšom nezodpovedá náboženským predstavám, ba v porovnaní s ním biblický obraz sveta vyzerá ako smiešna detská fantázia, ktorú nikto nemôže brať vážne. Na záchranu náboženstva teológovia zaoberajúci sa vedou i teologizujúci vedci vymýšľajú nové spôsoby zdržiavania náporu vedy. Nechýbajú ani pokusy priamo využiť úspechy dnešnej vedy v prospech náboženstva.

Štátne nakladateľstvo politickej literatúry vydalo v preklade prácu sovietskeho autora J. A. Kryveľova *Současná teologie a věda*,* ktorá je venovaná rozboru metód a foriem využívania i zneužívania výtvarných vied teológmi, spôsobov prispôsobovania sa náboženstva požiadavkám myslenia dnešného človeka. Podľa autora apologéti náboženstva najčastejšie používajú tieto taktické zámery:

1. falšovanie dejín vzájomných vzťahov náboženstva a vedy;

2. nábožensko-idealistický výklad výsledkov súčasných prírodných vied;

3. propagovanie subjektívneho idealizmu a agnosticizmu v otázke existencie pravdy;

4. kazuistické manévrovanie pri objasňovaní zmyslu náboženských učení a samotného pojmu náboženstva.

Z tohto vymedzenia hlavných, taktických zámerov fideistov proti vede vychádza celá koncepcia knihy a jej delenie na kapitoly. Každému z nich sú venované zvláštne kapitoly. V poslednej kapitole sa autor pozastavuje na pokusoch zneužitia autority významných prírodovedcov na podporu náboženstva. Osobitne si všima pomer takých vedcov k náboženstvu ako Darwin, Pavlov, Planck a Einstein.

Publikácia je písaná populárne, čo však

nezmešuje jej teoretický význam, zvlášť niektorých častí; aj keď postráda najnovšie údaje, (v ruštine bola vydaná v roku 1959) ne stráca na svojej aktuálnosti a užitočnosti.

(j)

● KYBERNETIKA A BIOLÓGIA. —

Známy nemecký biológ Jacob Segal zaoberá sa v článku *Kritische Bemerkungen zur Anwendung der Kybernetik in der Biologie* (Kritické poznámky k použitiu kybernetiky v biológii, Deutsche Zeitschrift für Philosophie 1962, č. 3) významom kybernetiky pre biológiu. Z obsahu článku vyplýva, že je zameraný proti názorom G. Klause, neuvádza však konkrétne autora, resp. autorov, koncepcie ktorých kritizuje. J. Segal vychádza z presvedčenia, že koncepcia kybernetiky ako univerzálne použiteľnej metódy je nezlučiteľná s dialektickým materializmom.

Základná téza článku obsahuje tieto tvrdenia:

1. Kybernetika nie je teoreticko-poznávacou metódou, ale len metódou konštruktívno-technickou, určenou na vytváranie všeobecne — teda i v biológii — použiteľných automatických strojov, na ktorých možno robiť napr. výpočty, súvisiace s riešením biologických problémov, ktoré však ináč nemajú nič spoločné s kybernetikou.

2. Pre túto koncepciu kybernetiky svedčí okolnosť, že za 15 rokov svojej existencie kybernetika v biológii neprispela k riešeniu nijakého biologického problému. Naproti tomu napr. elektrónová mikroskópia, použitie rádioaktívnych izotopov, teda vedné odbory, ktoré nie sú staršie ako kybernetika, dosiahli významné objavy.

3. Príčina tohto stavu je v tom, že kybernetika operuje fyzikálnymi elementami, ktoré súvisia s náukou o elektrine a zvlášť elektronikou. Život však predstavuje novú kvalitu so špecifickými zákonitostami, ktoré nemožno adekvátne vystihnúť nijakou kombináciou anorganických elementov. Úlohou biológie je objavovať nové

* *Současná teologie a věda*, Praha, SNPL 1962, str. 204.

zákonitosti, kým kybernetika sa zameriava na technické spracovanie známych poznatkov. Prítom sa opiera o staršie fyziologické predstavy, ktoré vznikli na počiatku nášho storočia. Teória informácie, ktorou sa operuje v prospech kybernetiky je čiste matematická metóda, nezávislá od kybernetiky a v kybernetike nachádza len novú oblasť svojho uplatnenia.

4. Kybernetika zahrňuje v sebe črty mechanistického i idealistického svetonázoru (autor má na mysli poňatie informácie ako skutočnosti nezávislej od hmoty) a neobsahuje ani to dialektické minimum, ktorým sa vyznačujú takmer všetky moderné vedecké metódy. Kybernetiku preto nemožno „dialektizovať“ a vytvárať nejakú „nadkybernetiku“. Poňatie kybernetiky ako vedy bez obmedzenej oblasti použitia, ako vedy s neobmedzenými možnosťami aplikácie, ako je to napr. v matematike alebo vo filozofii, je nesprávne, pretože takouto univerzálnou metódou je marxistická filozofia — dialektický materializmus. Kybernetika skúma systémy quasi štatistických zjednodušení, ktoré majú celkom vymedzenú oblasť použitia.

(J. P.)

● **VÍRUSY — ZÁZRAKY — PROTI-REČENIA.** — Teoretické a filozofické problémy biológie sa čoraz častejšie stávajú predmetom záujmu tak biológov, ako aj filozofov. Súvisí to jednak s vnútorným rozvojom biológie, jednak s jej miestom v systéme ostatných prírodných vied, ako aj s jej postavením v spoločnosti. Či už ide o pokusy teoreticky zovšeobecňovať bohatý experimentálny materiál alebo o spojenie biologických poznatkov s poľnohospodárskou a medicínskou praxou, všade naráža špecialista-biológ, príp. lekár na problémy, ktoré presahujú rámec jeho vlastnej vedy a predsa ich musí riešiť, aby mohol úspešne pokračovať ďalej. Riešenie týchto otázok kladie vysoké nároky na svetonázor vedca, vyžaduje si uvedoméle uplatňovanie princípov materializmu a dialektiky vo vede. Kde toho niet, do-

chádza k metafyzickým jednostrannostiam v teórii, ktoré sa pod vplyvom reakčných spoločenských pozícií daného teoretika často zosilňujú až do rafinovanej obhajoby náboženských, rasistických a iných vede cudzích predsudkov.

Týmto problémom venoval svoju knihu Harald Wessel.* Zameriava ju predovšetkým proti tendenciám ideológov Vatikánu, ktorí využívajú spory okolo najaktuálnejších teoretických otázok v biológii na to, aby v nových podmienkach rozvoja vedy obhájili tvoritelskú myšlienku a upevnili pozície idealizmu. Wessel vo svojej polemike odhaľuje metodologické korene kritizovaných názorov, pranieruje reakčné triedne pozadie farárskych snáh. Pozoruhodná na jeho postupe je snaha nie iba zavrhnúť, ale dokázať neopravenosť náhľadov. Vo svojej argumentácii sa opiera o najnovšie poznatky v biológii, veľmi účinne využíva názory pokrokových vedcov a so sympatickou iróniou charakterizuje nedôslednosť a napriek celému radu porážok v minulosti vždy znova obnovovanú snahu jezuitských otcov prispôsobiť vedu cirkevným dogmám.

V ďalšej časti svojej knihy sa H. Wessel zaoberá kritikou súčasných idealistických smerov v biológii, najmä neovitalizmu a holizmu. A opäť tá istá dôslednosť a dôkladnosť v argumentácii, ako sme už spomenuli. Ukazuje, aké sú skutočné ťažkosti biológie pri vysvetľovaní podstaty živého, ako jednotlivé idealistické smery nepochopili (alebo nesprávne pochopili) tieto ťažkosti, v dôsledku čoho aj východisko, aké navrhujú, je nesprávne, je vlastne len inou obmenou tých istých starých vitalistických teórií. Výnimočnú presvedčivosť nadobúdajú Wesselove argumenty najmä tým, že ukazuje súvislosti medzi mechanistickým pochopením takých pojmov, ako pohyb, hmota a medzi ďalším „nadstavovaním“ jednostranných metafyzických predstáv o povahe živého, čo

* Harald Wessel, *Viren—Wunder—Widersprüche*, Berlin 1961.